

الگوی اسلامی سلامت اجتماعی

در سطح بین فردی

www.ketab.ir

عبّاس پسندیده

(استاد تمام دانشگاه قرآن و حدیث)

سرشناسه	: پسندیده، عباس، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: الگوی اسلامی سلامت اجتماعی در سطح بین فردی/ عباس پسندیده؛ [برای] پژوهشگاه قرآن و حدیث؛ ویراستار سیدمرتضی طباطبائی.
مشخصات نشر	: قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ ص.
فروست	: پژوهشکده اخلاق و روانشناسی اسلامی؛ ۴۵.
شابک	: 978-622-207-187-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۱۵-۲۲۴.
موضوع	: سلامت پروری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام Health promotion -- Religious aspects -- Islam سلامت پروری -- جنبه‌های اجتماعی Health promotion -- Social aspects روابط بین اشخاص -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام Interpersonal relations -- Religious aspects -- Islam
شناسه افزوده	: موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث سازمان چاپ و نشر
شناسه افزوده	: پژوهشگاه قرآن و حدیث
رده بندی کنگره	: BP۲۳۲/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۸۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۱۰۲۰۴۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه قرآن و حدیث

الگوی اسلامی سلامت اجتماعی در سطح بین فردی

عبّاس پسندیده (استاد تمام دانشگاه قرآن و حدیث)

تحقیق: پژوهشکده اخلاق و روان‌شناسی اسلامی / ۴۱

ویراستار: سید مرتضی طباطبایی

نمونه‌خوان: علینقی نگران

صفحه‌آرا: مهدی خوش‌رفتار

ناشر: مؤسسه انتشاراتی دار الحدیث

چاپ: دوم، ۱۴۰۲

چاپ‌خانه: واصف

شمارگان: ۵۰۰

۷-۱-۷

موسسه انتشاراتی دار الحدیث

سازمان چاپ و نشر دار الحدیث: قم، میدان شهدا، ابتدای خیابان معلم، پلاک ۱۲۵

تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۱۶۵۰ - ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۲۳ - ۰۲۵ - ص.پ: ۳۷۱۸۵/۴۴۶۸

<http://darolhadith.ir>

darolhadith.20@gmail.com

فهرست مطالب

۱۱	پیش‌گفتار
۱۳	مقدمه نویسنده

فصل اول: معنای سلامت اجتماعی و مفاهیم اسلامی آن

۱۷	سلامت اجتماعی چیست
۲۲	مفاهیم اسلامی سلامت اجتماعی

فصل دوم: تحلیل مفاهیم اسلامی سلامت اجتماعی

۲۹	۱. عزت و منزلت اجتماعی
۳۰	الف) راهبرد معطوف به دیگران
۳۰	الف/۱) تکریم کردن
۳۲	الف/۲) دفاع و حمایت
۳۳	ب) راهبرد معطوف به خود
۳۳	ب/۱ و ۲) خیررسانی و بی‌نیازی
۳۵	ب/۳) شایستگی‌های اخلاقی و رفتاری
۳۶	ب/۴) عبادت و بندگی خدا
۳۷	۲) الفت و محبت اجتماعی
۳۷	الف) اسلام و محبت
۳۷	الف/۱) تأکید بر دوستی
۳۷	الف/۱/۱) الفت‌گیری و الفت‌پذیری
۳۸	الف/۱/۲) انس گرفتن
۳۹	الف/۳/۱) محبت و دوستی
۴۰	الف/۲) توسعه دوستی
۴۱	الف/۳) خطر عداوت

- ۴۳ ..... (ب) چارچوب نظری محبت اجتماعی
- ۴۳ ..... (۱/ب) احسان اجتماعی
- ۴۴ ..... (۲/ب) خداباوری
- ۴۴ ..... (۳/ب) شایسته‌کرداری
- ۴۵ ..... (ج) مدل «حب - بغض» در سلامت اجتماعی
- ۴۶ ..... (۳) حرمت (حریم) اجتماعی
- ۴۸ ..... الف) حرمت مال
- ۵۲ ..... (ب) حرمت آبرو
- ۵۳ ..... (۱/ب) جست‌وجو نکردن خطا و اشتباه
- ۵۵ ..... (۲/ب) سرزنش نکردن به خاطر خطاها
- ۵۶ ..... (۳/ب) آشکار نساختن خطاهای پنهان
- ۵۹ ..... (۴/ب) عدم انتساب خطای دروغین
- ۶۰ ..... (۵/ب) خودمراقبت‌گری
- ۶۱ ..... (ج) حرمت جان
- ۶۳ ..... (د) حرمت دین و ایمان
- ۶۵ ..... (۴) خانواده اجتماعی
- ۶۶ ..... (۵) اخوت اجتماعی
- ۶۸ ..... (۶) تعاون و همیاری اجتماعی
- ۶۹ ..... الف - (ب) یاری مظلوم - دشمنی با ظالم
- ۷۰ ..... (ج) اعتراض اجتماعی به ظلم و ظالم
- ۷۱ ..... (د) برآوردن نیاز مؤمن
- ۷۲ ..... (۷) مواسات اجتماعی
- ۷۲ ..... الف) معنا و زمینه
- ۷۴ ..... (ب) انواع مواسات
- ۷۵ ..... (ج) پیامد مواسات اقتصادی
- ۷۶ ..... (۸) دل‌رحمی اجتماعی
- ۷۶ ..... الف) زمینه دل‌رحمی / رحمت اجتماعی
- ۷۷ ..... (ب) قلمرو دل‌رحمی
- ۷۹ ..... (۹) رفق و مدارای اجتماعی
- ۷۹ ..... الف) زمینه و خاستگاه
- ۸۱ ..... (ب) مدارا در تفاوت رتبه
- ۸۴ ..... (ج) مدارا در تفاوت آئین

۸۷	.....	۱۰) اخلاق ارتباطی/خوش اخلاقی
۸۹	.....	الف) «الفت‌پذیری و الفت‌گیری»
۸۹	.....	ب) «نرم‌خویی و انعطاف‌پذیری»
۹۱	.....	ج) «خوش‌گویی»
۹۱	.....	د) «خوش‌رویی»
۹۲	.....	ه) «شوخ‌طبعی»
۹۲	.....	و - ز) «خرسند بودن/ نبودن»
۹۲	.....	ح) «مهیار خشم»
۹۴	.....	۱۱) انصاف اجتماعی
۹۴	.....	الف) خاستگاه انصاف
۹۵	.....	ب) خود - میزانی؛ معیار انصاف ورزی
۹۶	.....	ج) پیامد اجتماعی انصاف
۹۷	.....	د) نشانه‌های انصاف
۹۸	.....	ه) قدرت و بی‌انصافی
۹۸	.....	۱۲) اینثار اجتماعی
۹۹	.....	الف) زمینه اینثار اجتماعی
۱۰۰	.....	ب) انواع اینثار
۱۰۳	.....	۱۳) قدردانی اجتماعی
۱۰۳	.....	الف) زمینه اجتماعی قدردانی
۱۰۶	.....	ب) مکانیزم اثرگذاری قدردانی
۱۰۷	.....	ج) واکنش سالم به ناسپاسی!
۱۱۱	.....	۱۴) تحمل و بردباری اجتماعی (حلم)
۱۱۱	.....	الف) زمینه‌شناسی بردباری
۱۱۴	.....	ب) نمونه‌های بزرگ بردباری
۱۱۵	.....	ج) پیامدهای اجتماعی بردباری
۱۱۶	.....	۱۵) گذشت اجتماعی
۱۱۸	.....	الف) زمینه‌شناسی گذشت کردن
۱۲۰	.....	ب) پیامد اجتماعی
۱۲۱	.....	۱۶) فروتنی اجتماعی
۱۲۴	.....	۱۷) خیرخواهی اجتماعی
۱۲۴	.....	الف) زمینه خیرخواهی
۱۲۶	.....	ب) گستره خیرخواهی

۱۲۶	ج) پذیرش.....
۱۲۸	۱۸) اصلاحگری اجتماعی.....
۱۲۸	الف) زمینه و خاستگاه.....
۱۲۹	ب) اهمیت اصلاح گری.....
۱۳۰	ج) مسئول اصلاحگری.....
۱۳۳	۱۹) واداری و بازداری اجتماعی.....
۱۳۳	الف) زمینه و خاستگاه.....
۱۳۴	ب) اهمیت و کارکرد.....
۱۳۵	۲۰) امانت‌داری.....
۱۳۵	الف) معنا و زمینه.....
۱۳۵	ب) اهمیت و ضرورت امانت‌داری.....
۱۳۷	ج) گستره امانت‌داری.....
۱۴۰	د) امانت نشست‌ها!.....
۱۴۳	۲۱) صداقت اجتماعی.....
۱۴۳	الف) چیستی صداقت.....
۱۴۵	ب) زمینه و خاستگاه.....
۱۴۶	ج) جایگاه و اهمیت.....
۱۴۸	د) گستره صداقت.....
۱۴۹	۲۲) وفاداری اجتماعی.....
۱۴۹	الف) زمینه و خاستگاه.....
۱۵۰	ب) اثر اجتماعی وفاداری.....
۱۵۱	ج) رابطه وفاداری با صداقت و امانت‌داری.....
۱۵۲	۲۳) سرور اجتماعی.....
۱۵۲	الف) معنا.....
۱۵۲	ب) عوامل و مؤلفه ها.....
۱۵۵	۲۴) آداب اجتماعی.....
۱۵۵	الف) معنا و مراد.....
۱۵۶	ب) زمینه و خاستگاه.....
۱۵۷	ج) پیامد آداب اجتماعی.....

فصل سوم: الگوی اسلامی سلامت اجتماعی

۱۵۹	یک. الگوی موقعیت‌محور سلامت اجتماعی.....
-----	--

۱۶۵	۱. موقعیت‌های معطوف به دیگران
۱۶۶	الف) داشته‌های دیگران
۱۶۷	ب) ضعف و محرومیت دیگران
۱۶۷	ج) سرنوشت دیگران
۱۶۸	۲. موقعیت‌های معطوف به خود
۱۶۸	الف) خوبی دریافت‌شده
۱۶۹	ب) بدی دریافت‌شده
۱۷۰	ج) منزلت ادراک‌شده
۱۷۲	۳. موقعیت‌های معطوف به طرفین رابطه
۱۷۲	الف) عواطف بین فردی
۱۷۷	ب) پیمان‌ها و قرارها
۱۷۸	ج) شکل و قالب ارتباط
۱۷۹	د) هیجان ارتباطی
۱۷۹	دو. الگوی مراتبی سلامت اجتماعی
۱۸۲	الف) امنیت اجتماعی
۱۸۵	ب) امید به خیر (خیر اجتماعی)
۱۸۶	ب/۱) الگوی تعامل برابر/متوازن (رتبه متوسط)
۱۸۸	ب/۲) الگوی تعامل متعالی/اکریمانه (رتبه متعالی)
۱۹۰	در «نیت و انگیزه» تعامل
۱۹۰	در «نیازمندی» دیگران
۱۹۲	در «خوشایند - ناخوشایند» زندگی
۱۹۳	در برابر «بدی دیگران»
۱۹۴	در برابر خوبی دیگران
۱۹۵	در برابر «درستی» و «نرمی»
۱۹۵	در برابر «فریب‌دهی دیگران»
۱۹۶	در «قدرت» و «ثروت» و «درخواست»
۱۹۶	در «نیازمندی متقابل»
۱۹۷	در تقابل «مال» و «آبرو»
۱۹۸	در «وعد» و «وعید»
۱۹۹	در «تعارض منافع»
۱۹۹	سه. الگوی ابعادی سلامت اجتماعی
۲۰۱	۱. امنیت اجتماعی

۲۰۲.....	۲. کرامت اجتماعی.....
۲۰۳.....	۳. سرمایه اجتماعی.....
۲۰۴.....	۴. اعتماد اجتماعی.....
۲۰۵.....	۵. انسجام اجتماعی.....
۲۰۷.....	۶. نشاط اجتماعی.....
۲۰۷.....	۷. زینت اجتماعی.....

فصل چهارم: جمع‌بندی و الگوپردازی کلان

۲۱۱.....	الگوپردازی کلان.....
۲۱۲.....	نتایج تحقیق.....
۲۱۵.....	فهرست منابع و مآخذ.....

www.ketab.ir

پیش گفتار

سلامت اجتماعی یکی از ابعاد چهارگانه سلامت است. بر اساس نظر خبرگان این حوزه، سلامت اجتماعی عبارت است از کمیت و کیفیت تعامل فرد با اجتماع به منظور ارتقای رفاه آحاد جامعه. نتیجه نهایی این تعامل، ارتقای سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، کاهش فقر و بی عدالتی است و نقطه مقابل آن، افزایش آسیب‌های اجتماعی می‌باشد.

مجموع مطالعات و اظهار نظر کارشناسان نشان می‌دهد که شاخص‌های سلامت اجتماعی و سرمایه اجتماعی باید مورد توجه جدی تری قرار گیرد. مقام معظم رهبری علیه السلام به این موضوع توجه ویژه داشته و با دستور تشکیل شورای اجتماعی کشور و تشکیل جلسات منظم، با حضور خودشان، موضوع را پیگیری فرموده و دستورات لازم را صادر کرده‌اند. به نظر می‌رسد، رویکرد سلامت محور بر رویکرد آسیب محور برتری دارد. لذا باید برای برون رفت جامعه از آسیب به سوی سلامت اجتماعی، اقدامات مؤثری انجام داد.

در منابع اسلامی توجه ویژه‌ای به جامعه و مسائلی مربوط به آن وجود دارد؛ تا آنجا که شاید بتوان گفت اکثر آموزه‌های اسلامی، اجتماعی است. منابع اسلامی، از محتوایی غنی برای یافتن راه کارهای ارتقاء سلامت اجتماعی برخوردار است؛ اما این آموزه‌ها باید مورد پژوهش دقیق قرار گرفته و به شکل علمی دسته‌بندی شود. این کتاب حاصل پژوهشی با عنوان "الگوهای سلامت اجتماعی در سطح بین فردی" بوده است، که به سفارش فرهنگستان علوم پزشکی انجام پذیرفته است. پژوهشگر محترم با دقت نظر نتایج پژوهش را بسط داده و این مجموعه را فراهم آورده‌اند.

موفقیت در این امر، مستلزم همکاری بین نهادهای پژوهشی و اجرایی است. همکاری پژوهشگاه قرآن و حدیث با فرهنگستان علوم پزشکی کشور، در این طرح علمی، از این دست است. از همه همکاران پژوهشگاه به ویژه آقای دکتر عباس پسندیده محقق محترم این طرح تشکر می‌کنیم. از گروه سلامت اجتماعی فرهنگستان هم که با ارائه ایده این موضوع و پیگیری آن، امکان به نتیجه رسیدن آن را فراهم نمودند تشکر می‌شود.

سید علیرضا مرندی

رئیس فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

رضا برنجکار

رئیس پژوهشگاه قرآن و حدیث